

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága ügyvéd által képviselt I. r. és II. r. felpereseknek ügyvéd által képviselt alperes ellen öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítása iránt a Szolnoki Városi Bíróságon 4.P.21.225/2005. számon megindított és másodfokon a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Bíróság 2.Pf.20.721/2007/3. számú ítélete ellen az alperes részéről 36. sorszám alatt benyújtott felülvizsgálati kérelem folytán az alulírott napon - tárgyaláson kívül - meghozta a következő

### **í t é l e t e t :**

A Legfelsőbb Bíróság a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezi és az elsőfokú bíróság ítéletét helybenhagyja.

Az elsőfokú bíróság útján megkeresni rendeli a Körzeti Földhivatalt a felülvizsgálat ténye feljegyzésének törlése iránt.

Kötelezi a felpereseket, hogy 15 napon belül fizessenek meg az alperesnek személyenként 50.000 (ötvenezer) forint fellebbezési- és 50.000 (ötvenezer) forint felülvizsgálati eljárási költséget.

A le nem rótt fellebbezési és felülvizsgálati eljárási illetéket az állam viseli.

### **I n d o k o l á s**

A felperesek a 2005. március 13-án elhunyt K. J. örökhagyó törvényes öröklésre jogosult oldalági rokonai, testvérei, az alperes az örökhagyó 2005. március 11-én kelt öröklési szerződésében nevezett szerződéses örököse.

Az örökhagyó alkoholizmusa miatt több alkalommal állt gyógykezelés alatt, egészségi állapotát életmódja jelentősen befolyásolta. 2003. októberétől 2005. januárjáig az örökhagyó Cs. J-nével élettársi

kapcsolatban élt. Az örökhagyó nyugdíját italra és cigarettára költötte, őt élettársa tartotta el, aki orvosi kiadásait, műtété költségeit is fizette, 2004. december 3-án öröklési szerződést is kötöttek.

Az örökhagyó édesanyja 2004. december 17-én hunyt el. 2005. januárjától az örökhagyó hazaköltözött a tulajdonában álló B. úti lakásba. Testvéreivel nem volt jó a kapcsolata, a II. r. felperessel édesanyja temetése után már nem, I. r. felperessel egy alkalommal találkozott.

Az alperes 16 éve ismerte az örökhagyót. A K. kocsmában dolgozott, ahova az örökhagyó is járt. Amikor az örökhagyó életközössége rövid időszakokra élettársával megszakadt és hazaköltözött, az alperes adott neki ételt, ha problémája volt, tőle kért segítséget. Az élettársi kapcsolat végleges megszűnését követően az alperes folyamatosan ellátta az örökhagyót akként, hogy a reggelit részére megvásárolta, az otthon megfőzött ebédet ételhordóba készítette, melyeket az örökhagyó hazavitt és otthon fogyasztott el. Az örökhagyó a szennyes ruhákat szatyorban hordta az alpereshez és kimosva kapta vissza. Az alperes hetente járt takarítani a lakását és kisebb kölcsönöket is nyújtott részére. Az örökhagyó többször hangoztatta, hogy nem szeretné, ha halála után testvéreie lenne a lakása.

Az örökhagyó 2005. március 3-án bontotta fel az élettársával kötött öröklési szerződését dr.F.M. I. ügyvéd előtt. Ezt követően az alperessel felkeresték nevezett ügyvédet öröklési szerződés megkötése érdekében. Az ügyvéd pszichiátriai véleményt kért a szerződés megkötéséhez. Ezután dr. L. F. ügyvédet keresték fel szerződéskötés céljából, aki ugyancsak - az iroda gyakorlatának megfelelően - pszichiátriai szakorvosi vélemény beszerzését kérte. Ezt követően dr. B. Zs. háziorvoshoz fordultak igazolásért, aki igazolást nem adott, hanem szakorvoshoz küldte őket. Az örökhagyó 2005. március 10-én felkereste dr. K. Z. adjunktust a H. G. Kórház Pszichiátriai Osztályán, aki az örökhagyó vizsgálatát követően szakorvosi véleményt adott. Abban megállapította, hogy az örökhagyó alkoholfüggőség, másodlagos lehangoltság betegségben, alkohol okozta személyiségzavarban, agybántalomban és idegbántalomban szenved. Az alkoholfüggőségből adódó személyiség torzulása és az emlékező és intellektuális funkciók globális csökkenése, valamint mozgáskorlátozottsága miatt az egyedül élő beteg önmagát maradéktalanul ellátni nem tudja, állandó segítségre szorul. Az örökhagyó pszichés állapota: éber, tudata tiszta, meglassult pszichomotorikum jellemzi, a feltett kérdésekre adekvát választ ad, minden irányban tájékozott, figyelme felkelthető, kissé fáradékony, kevésbé terhelhető, felfogása nehezkesebb, érzékcsalódásra utaló jel aktuálisan nincs.

A szakvélemény ismeretében dr. L. F. ügyvéd 2005. március 11-én elkészítette az öröklési szerződést, amelyben az örökhagyó az eltartása, ápolása, gondozása, mosás, főzés, takarítás, gyógyszerei beszerzése, gyógykezeltetése és illő eltemettetése ellenében a kizárólagos tulajdonát képező sz-i lakásingatlana örökösévé az alperest nevezte. A szerződésben rögzítették, hogy a tartást az örökös nem a saját háztartásában eszközli, annak havi értéke 25.000 forint. Az örökhagyó nyugdíja 67.000 forint, amellyel eddig és ezt követően is szabadon rendelkezik, és az alperes a tartást 2005. február 1. napjától nyújtja az örökhagyónak.

Az alperes napi négy órában dolgozott, házastársa rokkant nyugdíjas és három kiskorú gyermeket neveltek. Az örökhagyó lakását hetente takarította, de a lakás nem volt tiszta. Amikor az alperes ittas volt, összepiszkította magát, az ágát, a szőnyeget, nem húzta le a WC-t. Ezeket az alperes súrolta fel.

A volt élettárs március 7-én, az I. r. felperessel pedig március 11-én jártak az örökhagyónál, amikor őt az alperes hozta haza. A lakásban rendetlenséget, piszkot, tv-t, rádiót összetörve találták.

Az örökhagyó március 12-én elesett az utcán, a fejét ütötte be. Másnap reggel a szokott időben nem ment a reggeliért, ezért az alperes átment megnézni. Az örökhagyó azt mondta, hogy menjen dolgozni, majd utána megy. Két óra múlva ismét felkereste, majd miután dél körül sem jelent meg, egy ismerőisével jelent meg nála. Az örökhagyó a szobában ekkor a földön feküdt, az alperes ismerőse hívott mentőt.

Az örökhagyót senki nem kísérte be a kórházba. Az alperes dolgozott, megígérte, hogy másnap viszi utána, amire szüksége van. Másnap a kórházban az örökhagyó állapotáról az alperesnek - mivel nem rokon - tájékoztatást nem adtak, de miután szerette volna meglátogatni, közölték, hogy az örökhagyó elhunyt. Az alperes a temetésről csak azt követően tudott intézkedni, hogy az örökhagyó családtagjai azt nem intézték, és a kórház emiatt őt hívta fel.

A felperesek keresetükben az öröklési szerződés érvénytelenségének megállapítását több okból kérték. Az örökhagyó cselekvőképtelenségét, a szerződés jóerkölcsbe ütköző voltát és annak színlelttségét állították.

Az elsőfokú bíróság ítéletével a keresetet elutasította, és a felpereseket perköltség fizetésére kötelezte.

Az ítélet indokolásában az elsőfokú bíróság - egyebek mellett - az örökhagyó cselekvőképtelenségét illetően úgy foglalt állást, hogy az örökhagyó belátási képességének hiánya nem állapítható meg. A perben utólag beszerzett orvosszakértői vélemény azt

valószínűsítette, hogy a szerződéskötés időpontjában csupán nagy mértékben tartósan csökkent volt az örökhagyó belátási képessége, de az nem hiányzott teljes mértékben, és gondnokság alatt sem állt. Ebben a vonatkozásban kiemelten értékelte a házi orvos és az okiratot szerkesztő ügyvéd vallomását és a pszichiátriai szakorvosi véleményt. A perben kihallgatott tanúk vallomása azt erősítette, hogy az örökhagyó tisztában volt cselekedeteivel, a pszichiátriai vélemény szerint, amikor a szerződést megkötötte, az örökhagyó tudata éber, tiszta, tájékozott volt, kórelőzményében pedig nem szerepelt olyan betegség, amely rövid időn belül halálát okozhatta volna. Bár az alperes nyilvánvalóan tudott arról, hogy az örökhagyó alkoholist, a bizonyítékok kizárják azt, hogy az örökhagyó alkoholfüggőségét, betegségét kihasználva, a jóerkölcsbe ütköző módon kötött volna vele szerződést.

A felperesek fellebbezése alapján a másodfokú bíróság az elsőfokú bíróság ítéletét megváltoztatta, megállapította, hogy az örökhagyó és az alperes között Sz-n, 2005. március 11-én kötött öröklési szerződés érvénytelen. Mellőzte a felperesek perköltségben marasztalását és az alperest kötelezte a felperesek mindkét fokú perköltsége megfizetésére azzal, hogy a le nem rótt illetéket az állam viseli.

A másodfokú bíróság kiegészítette a tényállást a kórházi zárójelentések és az orvosszakértői vélemény alapján. A szerződés jóerkölcsbe ütközését (a Ptk. 200. § (2) bekezdését illetően) a volt élettárs és R. S. tanúk vallomására és az orvosi véleményre alapítottan állapította meg, kiemelve, hogy az örökhagyó betegsége, kilátástalan helyzete folytán teljes befolyásolható volt, nem tudta felmérni a szerződéskötés jelentőségét, következményeit. Az alperesnek azon magatartása, hogy az örökhagyóval ilyen állapotban, ebben a helyzetben kötött szerződést, a jóerkölcsbe ütközik. Kiemelten értékelte, hogy dr. F.M. I. ügyvéd orvosi szakvélemény nélkül is úgy ítélte az örökhagyó állapotát, hogy vele szerződés nem köthető. Utalt a költségmentességi nyilatkozat adataira (csekély jövedelem, rokkant házastárs, három kiskorú gyermek eltartása, vagyontalan helyzet), mely alapján az alperes nem vállalkozhatott az örökhagyó tartására, mivel az hosszú ideig tartó rendszeres és teljes körű tartást jelent. Az pedig, hogy az alperes a kocsmában esetenként megetette az örökhagyót a szerződéskötés előtt, nem minősül tartásnak. A szerződést mindössze egy napig teljesítette, amikor az örökhagyó rosszul lett, magára hagyta, nem kísérte el a kórházba. A szerződéskötés sem állt az örökhagyó érdekében, mert szociális otthoni elhelyezése folyamatban volt, a szerződéskötés után az alperes tartást nem teljesített, a temetési költséget pedig az örökség megszerzése érdekében fizette ki. Az okiratot szerkesztő ügyvéd vallomása, a másik ügyvéd vallomására figyelemmel, nem döntő bizonyíték. Mindezek a tények a szerződés

jóerkölcsbe ütköző voltára figyelemmel az érvénytelenséget megalapozzák.

A másodfokú bíróság az örökhagyó cselekvőképtelen állapotát (Ptk. 17. § (1) bekezdés) is megállapíthatónak látta. Ezt azzal indokolta, hogy a cselekvőképtelenség jogi kategória is, amelynek meglétét vagy hiányát nemcsak az orvosi adatokból, hanem a jogilag relevánsnak minősülő körülményekből kell megítélni.

Az elmeorvosszakértői vélemény csak valószínűségi véleményt adott, ami csak az örökhagyó szellemileg hanyatlott állapotának megállapítására szolgálhat. Az egészségügyi végzettséggel rendelkező tanú vallomását, valamint a kórházi zárójelentés azon adatait, hogy az örökhagyó egy hete nem evett, és minden nap fogyasztott alkoholt, annak megállapítására alkalmasnak ítélte, hogy az örökhagyó a szerződéskötéskor kiéhezett, alkoholos állapotú volt, ezért cselekvőképtelen állapotban volt. Az a tény, hogy két nap múlva meg is halt, arra utalt, hogy cselekvőképtelen állapotban lehetett felhalmozódott testi és idegrendszeri betegségei miatt élete utolsó stádiumában.

A jogerős ítélet ellen az alperes terjesztett elő felülvizsgálati kérelmet, annak hatályon kívül helyezése, az elsőfokú ítélet helybenhagyása iránt. Álláspontja szerint a jogerős ítélet a rendelkezésre álló bizonyítékokat nem összességében, hanem a Pp. 206. § (1) bekezdésben foglaltakat megsértve mérlegelte és a Pp. 221. § (1) bekezdésében foglalt indokolási kötelezettséget megsértve állapította meg a tényállást, és arra alapítottan téves jogi következtetésre jutott.

A felperes felülvizsgálati ellenkérelme a jogerős ítélet hatályban tartására és az alperes perköltségben marasztalására irányult.

A felülvizsgálati kérelem az alábbiak szerint alapos.

A jogerős ítélet a perbeli öröklési szerződés érvénytelenségét annak a jóerkölcsbe ütközése és az örökhagyó cselekvőképtelen állapota alapján állapította meg.

Az elsőfokú bíróság a felperesek kereseti kérelme alapján széles körű bizonyítást foganatosított. A másodfokú bíróság döntően az örökhagyó volt élettársának és az örökhagyóval egy utcában lakó R. S-nak a vallomása alapján állapította meg azt, hogy az örökhagyó kilátástalan helyzete folytán teljesen befolyásolható volt, a további tanúk vallomását pedig azzal mellőzte, hogy ők kocsmai ismeretségi köre folytán az alpereshez kötődnek. Indokolás nélkül hagyta figyelmen kívül a házi orvos tanú vallomását, a szerződéskötés napján az örökhagyót személyesen megvizsgáló szakorvos véleményét, továbbá az örökhagyót régóta személyesen is

ismerő szerződést kötő ügyvéd vallomásaiban foglaltakat, és dr. F.M. I. tanú vallomásából iratellenes következtetést vont le. Utóbbi tanú ugyanis a szerződés megkötését nem az örökhagyó állapota miatt nem vállalta, hanem az ügyvédi iroda által követett gyakorlat szerint előzetes orvosi igazolás beszerzését kérte. Ugyanakkor ő volt az, aki röviddel ezt megelőzően eljárta az élettárs és az örökhagyó közötti szerződéses jogviszony felszámolásánál és ott fel sem merült, hogy az örökhagyónak állapota miatt szerződés nem lenne köthető.

A másodfokú bíróság megállapította azt is, hogy a szerződéskötés nem állt az örökhagyó érdekében. Ebben a körben viszont figyelmen kívül hagyta a volt élettárs tanúvallomásának azon részét, hogy együttélésük alatt is el kellett tartani az örökhagyót. Figyelmen kívül hagyta, hogy az alperes környezetében lakók is igazolták, hogy az élettársi kapcsolat megszűnését követően az alperes tartási szolgáltatásokat nyújtott az örökhagyónak, hogy az örökhagyó a szerződéskötést megelőzően - több ízben - korábbi szerződése felbontása és az újabb szerződés megkötése érdekében eljárta, és az okiratba foglaltan is elismerte az alperes által nyújtott tartási szolgáltatásokat.

Tényként állapítható meg az is, hogy az orvosi vélemény szerint a magát egyedül ellátni nem tudó, és állandó segítségre szoruló örökhagyónak a felperesekkel a kapcsolata nem volt jó, tőlük segítséget nem kapott, szociális otthoni elhelyezésének folyamatban létét pedig perbeli bizonyíték nem támasztotta alá.

Az alperes perben igazolt jövedelme - munkaköre jellegére és elfoglaltságára figyelemmel - kétséget kizáróan nem bizonyítja azt sem, hogy tartási jellegű szolgáltatásokat nem vállalhatott. A tartás teljesítésének és a temetési költség viselésének a szerződés megkötésekor fennálló érvénytelenség megítélése szempontjából pedig jelentősége nincs.

Az elsőfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok összességében és a Pp. 206. §-ában foglalt elveknek megfelelő mérlegelésével állapította meg azt, hogy az öröklési szerződés jóerkölcsbe ütközése a peradatok alapján nem állapítható meg, ezzel szemben a másodfokú bíróság a rendelkezésre álló bizonyítékok köréből egyeseket kiemelve az iratok tartalmával összhangban nem álló következtetésre jutott és a Pp. 221. § (1) bekezdésében foglalt indokolási kötelezettségét is sértve rekesztette ki a bizonyítékok egy részét a tényállás megállapításából, ezáltal az ügy érdemi elbírálására is lényegesen kiható eljárási szabálysértést megvalósítva állapította meg az ítéleti döntés alapján képező tényállást, amelyből a Ptk. 200. § (2) bekezdésében foglalt törvényi tényállási elemek megvalósulását megállapította.

A perben a Pp. 164. § (1) bekezdés alapján a felpereseket terhelte annak kétséget kizáró bizonyítása, hogy az örökhagyó belátási képessége a jognyilatkozat tételekor teljesen hiányzott.

Az elmebeli állapot megítélése elsősorban elmeorvosi szakkérdés. Az örökhagyó halála után korábbi elmebeli állapotára nézve, mivel vizsgálatára már nem kerülhet sor, az esetek többségében csak valószínűségi véleményt tud adni az orvosszakértő. Az orvosszakértői véleményt a bíróság, miként az egyéb bizonyítékokat is, szabadon mérlegeli. Az aggálytalan – és az egyéb orvosi adatokkal is egybehangzó – szakértői véleményt a másodfokú bíróság az egészségügyi végzettséggel ugyan rendelkező, de belátási képesség megítélése szempontjából szakképzetlennek minősülő tanú vallomása alapján felülmérlegelte. Az örökhagyó halálát pedig nem az alapbetegsége, hanem tüdőgyulladás okozta. Mindezekre figyelemmel kellő alap nélkül mellőzte a másodfokú bíróság az elmeorvosszakértő szakvéleményét és ezáltal megsértette a Pp. 206. §-ának, a bizonyítékok értékelésére vonatkozó szabályát. Azt, hogy az örökhagyó cselekvőképtelen állapota nem állt fenn, a szakvéleménnyel egyezően az elsőfokú bíróság megalapozottan állapította meg.

Mindezekre figyelemmel a Legfelsőbb Bíróság a Pp. 275. §-ának (4) bekezdése alapján a jogerős ítéletet hatályon kívül helyezte és az eljárási és anyagi jog szabályainak megfelelő, elsőfokú bírósági ítéletet hagyta helyben.

A felülvizsgálati kérelem eredményre vezetett, a Pp. 270. § (1) bekezdés szerint alkalmazott Pp. 78. § (1) bekezdés alapján a felpereseket törvényes örökrészük arányában kötelezte az alperes fellebbezési és felülvizsgálati eljárási költségei megfizetésére és a felek költségmentessége folytán a 6/1986./VI.26./ IM rendelet 13. §-ának (1) bekezdése és 14. §-a alapján megállapította, hogy a le nem rótt az állam terhén marad.

Az 1997. évi CXLI. törvény 30. §-ának (1) bekezdése alapján rendelkezett a földhivatal megkereséséről a felülvizsgálat feljegyzett tényének törlése érdekében.

Budapest, 2008. április 22.

a tanács elnöke, előadó bíró, bíró

A kiadmány hitelélül:

*bírósági tisztviselő*